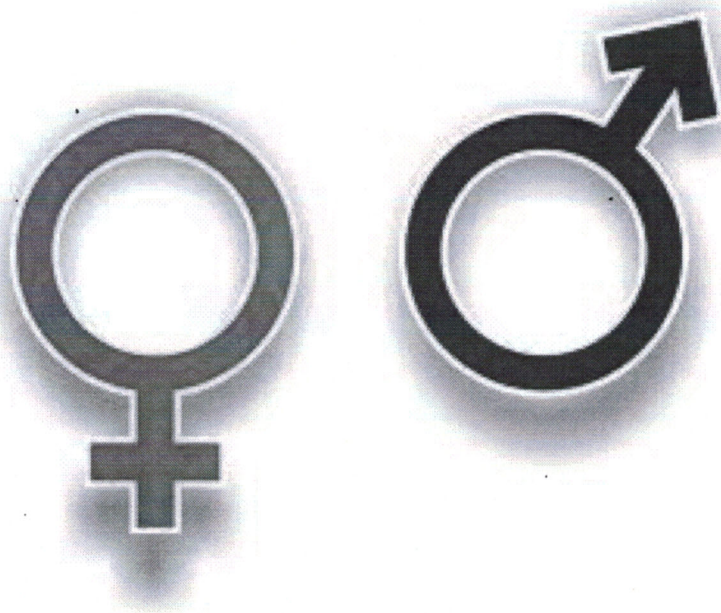

Man and Woman He Created Them:
Transgender in Halacha and Hashkafa

Rabbi Efrem Goldberg
Boca Raton Synagogue
reg@brsonline.org

1. Shut Beis Avi c.m. 158
R. Yitzchok Isaac Liebes
(1905-2000) Greidinger Rav

Regarding the incredibly abominable issue of surgery to change a woman to a man or a man to a woman, I do not want to write about this because my soul is in too much pain to evaluate this repulsive issue. And, my way is not to get involved with abominable and despicable questions....

ה) ובדבר שאלתו אדות התועבה הנוראה מהניתוחים להפוך מנקיבה לזכר ומוכר לנקיבה בזה אין אני רוצה לכתוב כי בחלה גפשי לדון בשיקוף זה ואין דרכי לטפל בענינים מחועבים ומשוקצים כאלו, ואעפ"י שאפשה יודמן בעוה"ר שאלות חמורות עקב השיקוף הזה כגון שאלות גירושין, אבל כמו שרבי יהושע בן חנניא אמר לאנשי אלכסנדריא על דברי ג' דברי בורות לכשיחיו נחכם כן אני אומר בזה ד"ל, ועיין בזה בשאלת יעב"ץ ח"א סי' קע"א מש"כ בשם הכוזרי.

2. Wikipedia

Transgender is the state of one's gender identity (self-identification as woman, man, neither or both) not matching one's assigned sex (identification by others as male, female or intersex based on physical/genetic sex).^[1] Transgender does not imply any specific form of sexual orientation; transgender people may identify as heterosexual, homosexual, bisexual, pansexual, polysexual, or asexual; some may consider conventional sexual orientation labels inadequate or inapplicable to them. The precise definition for transgender remains in flux, but includes:

- "Of, relating to, or designating a person whose identity does not conform unambiguously to conventional notions of male or female gender roles, but combines or moves between these."^[2]
- "People who were assigned a sex, usually at birth and based on their genitals, but who feel that this is a false or incomplete description of themselves."^[3]
- "Non-identification with, or non-presentation as, the sex (and assumed gender) one was assigned at birth."^[4]

3. Huffington Post

Cassidy Lynn Campbell, Transgender Teen, Named Homecoming Queen

The Huffington Post | By Cavan Sieczkowski Posted: 09/21/2013 5:21 pm EDT | Updated: 09/22/2013 1:47 pm EDT

On Friday night, transgender teen Cassidy Lynn Campbell was crowned homecoming queen at a California high school. Campbell, a 16-year-old student at Marina High School in Huntington Beach, was shocked when blue and gold balloons revealed she had won the crown on Sept. 20, according to KTLA. "I instantly just dropped to the ground and started crying," she said. "I realized it wasn't for me anymore and I was doing this for so many people all around the county and the state and possibly the world and I am so proud to win this not just for me, but everyone out there," she told KTLA.

Campbell began taking hormone blockers and estrogen injections in high school to transition, according to the Los Angeles Times, and has documented her journey in videos on her YouTube channel, LanceMize. She decided to run for homecoming queen this year to make a statement.

"If I win it would mean that the school recognizes me as the gender I always felt I was," she told the L.A. Times earlier this month. "But with all the attention, I realized it's bigger than me. I'm doing this for the kids who can't be themselves."

The teen's mother said it's "wonderful" her daughter won, telling KABC, "I never would have thought in my lifetime that I would see this."

Despite the honor, Campbell was apparently upset by the end of the night. She uploaded a tearful video to her YouTube account saying that people were being "ignorant" and "stupid" about her crowning.

"After 16 years of struggling, I finally do it and I finally am myself -- thinking I'll be so happy," she said. "It's just sad that everyone has to be so judgmental about it, and so hateful, and so mean and so negative. I've never done anything to any of these people. And I don't know why they have to be this way, when I've done nothing to them. It just hurts so bad because I feel just as much of a girl as all of them do... Everyone is just so ignorant."

4. NBC News

Transgender Americans face high suicide risk

By Clara Moskowitz
11/19/2010 5:49:38 PM ET

NBCNews.com

A staggering 41 percent of transgender people in the United States have attempted to commit suicide, according to a new survey. About 19 percent of transgender people report being refused medical care because of their gender-nonconforming status, and a shocking 2 percent have been violently assaulted in a doctor's office.

These statistics are just some of the sobering findings from a survey of more than 7,000 transgender people conducted by the National Center for Transgender Equality and the National Gay and Lesbian Task Force, released in October 2010.

On Saturday, the Transgender Day of Remembrance will pay tribute to people killed due to anti-transgender hatred or prejudice.

"It's an opportunity to honor the people who lost their lives for really no other reason than that another human being acted out of hatred or fear and were so consumed by that that they ended another person's life," said Justin Tanis, spokesperson for the National Center for Transgender Equality. "It's also an opportunity for us to look at what we can do about it. We've got to keep taking concrete steps to end that violence, because it's unacceptable that people continue to be killed and continue to be violently attacked."

Stacked deck

Psychologists say transgender people often face what feels like a stacked deck against them. The disapproval and confusion of friends, family and people around them creates a burden of stress. Many trans people fear for their safety because of the threat of anti-transgender violence.

Furthermore, many report having trouble finding and keeping jobs because of their transgender status.

"If there isn't a clause like an anti-discrimination rule, people can be let go if they transition" from one gender to another, said clinical psychologist Gail Knudson, a professor in the department of sexual medicine at the University of British Columbia and medical director of the Transgender Health Program at Vancouver Coastal Health. "And it's difficult if you do not pass well [as your preferred gender] to find employment because people are discriminated against."

One of the biggest issues many trans people face is the difficulty of changing gender. Transitioning from one gender to another can take many forms, but often requires hormone therapy and sometimes surgery on breasts and/or genitals.

Many people have to pay out-of-pocket for these expenses, because they either don't have medical insurance or their insurance doesn't cover the treatment. Additionally, the process takes a long time — most doctors follow guidelines called the Standards of Care that require people to live and present as their preferred gender for months before receiving any physical intervention.

Yet transgender people overwhelmingly say it's worth it. After transitioning, transgender people show a significant decrease in substance abuse problems and depression, for example, and their mental health significantly improves, Knudson said.

Before transition, people struggle with gender dysphoria — the feeling that they are stuck in the wrong body that doesn't match the way they feel on the inside.

"For their lives to go forward they need to transition," Knudson told LiveScience. "A lot of the health care providers that work in the field see transitioning as a medical necessity — not as something people chose to do, but as something they need to do to lead productive lives."

Other risks

In addition to their higher risk of suicide, transgender people face steeper odds for other health issues.

For example, the recent survey found that 2.64 percent of trans people are infected with HIV — that's more than four times the national average rate of 0.6 percent in the general population. And 25 percent of the survey respondents reported misusing drugs or alcohol specifically to cope with the discrimination they face due to their gender identity.

A 2003 study by Ilan H. Meyer of Columbia University found that lesbian, gay and bisexual people have a higher prevalence of mental disorders than heterosexuals. The author explains this prevalence in terms of minority stress, writing in the journal *Psychological Bulletin* that "stigma, prejudice, and discrimination create a hostile and stressful social environment that causes mental health problems."

Though transgender people weren't included in the study, these same stressors apply, experts say.

"Some of the key components of the minority stress model state that stigma, prejudice and discrimination create a hostile and stressful social environment that are correlated with increased incidence of other mental health problems (e.g., depression, anxiety, and in extreme cases — suicidal ideations)," Seth Pardo, a doctoral candidate in the department of human development at Cornell University, wrote in an e-mail to LiveScience. "Indeed, several recent reports have surfaced in the national and perhaps more so in the local media of gender-nonconforming youth and young adults being harassed or otherwise bullied at school."

Galvanizing effect

While many experts knew the situation was tough, results from the recent survey — the first one conducted on a large nationally representative sample of transgender people — were still surprising.

"I knew that the magnitude would be high, but I did not think the suicide attempt numbers would be that high," Knudson said. That 41 percent suicide rate among transgender people is more than 25 times the rate of the general population, which is 1.6 percent. And among trans people ages 18-44, the suicide attempt rate was 45 percent.

While sobering, Knudson said the findings may be effective in making some changes.

"It is very galvanizing in a sense that in order for policy to change we need that raw data," she said.

Previously, many studies on transgender people were combined with investigations on gays, lesbians and bisexuals. While the recent rash of teen suicides, many sparked by homophobia, has called attention to the plight of gay youth, there is data to suggest that transgender people can sometimes face even more prevalent discrimination and harassment.

"Many trans youth may begin by thinking they are just gay or lesbian because there is a strong correlation between gender nonconforming behavior and same-sex attractions," Pardo wrote. "However, because of this, many trans youth that do have same-sex attractions face the added stigma of being overtly different (behaviorally/dress style, etc.), and potentially represent several additional domains where bullying may become more prevalent (e.g., not just for partner preferences, but for behavior, dress style, choice of activities, etc.)."

However, there are some signs of hope on the horizon.

In 2009, the Matthew Shepard and James Byrd Jr. Hate Crimes Prevention Act was passed by Congress and signed into law by President Obama. The bill expands the pre-existing U.S. hate-crimes law to include crimes motivated by a victim's actual or perceived gender, sexual orientation, gender identity or disability. It also provides funding for investigating and prosecuting hate crimes, and requires the FBI to track statistics on hate crimes against transgender people.

"That was the first law to extend protections to transgender people," Tanis said. "While results will be long-term, it still means we're moving in the right direction."

5. Bereishis 1

וַיֹּאמֶר
 אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ וַיְרִדוּ בְרִגְתַּת הַיָּם וּבַעֲוֵף הַשָּׁמַיִם
 וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל-הָאָרֶץ וּבְכָל-הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל-הָאָרֶץ: וַיִּבְרָא אֱלֹהִים
 אֶת-הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם:

²⁶ And God said, "Let us make Man * in Our image, after Our likeness. They shall rule over the fish of the sea, the birds of the sky, and over the animal, the whole earth, and every creeping thing that creeps upon the earth."²⁷ So God created Man in His image, in the image of God* He created him; male and female He created them.

6. Bereishis Rabbah 8:1

1. AND GOD SAID: LET US MAKE MAN, etc. (1, 26). R. Johanan commenced [his discourse]: *Thou hast formed me^a behind and before*, etc. (Ps. cxxxix, 5). Said R. Johanan: If a man is worthy enough, he enjoys both worlds, for it says, *Thou hast formed me for a later [world] and an earlier [world].* But if not, he will have to render a full account [of his misdeeds], as it is said, *And laid Thy hand upon me (ib.).* R. Jeremiah b. Leazar said: When the Holy One, blessed be He, created Adam, He created him an hermaphrodite [bi-sexual],² for it is said, *Male and female created He them and called their name Adam* (Gen. v, 2).³ R. Samuel b. Nahman said: When the Lord created Adam He created him double-faced, then He split him and made him of two backs, one back on this side and one back on the other side. To this it is objected: But it is written, *And He took one of his ribs*, etc. (Gen. 11, 21)?⁴ [*Mi-zalothav* means] one of his sides, replied he, as you read, *And for the second side (zela') of the tabernacle*, etc. (Ex. xxvi, 20).

פְּרִשְׁתָּהּ ה' אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ
 ר' יוחנן פתח (פסלי ליל) אהור וקדם
 צדוני גוי . אד יוחנן אמ ובה אדם אנוכל כי עולמה . שני
 אהור וקדם צדוני . ואם לאו הוא בא לתקן דין והטוב . שני
 (ס) וחשת עלי כפסה . אד ידמה בן אלעד . בשעה שברא
 ונקבה את אדם הראשון אנדונגות בראו . והלך זכר ונקבה
 בראם . אמר השכל בשעה שברא ונקבה את אדם הראשון
 ידו פתוחות בראו . ונסרו תשאו נביים נב לטאן ונב לטאן .
 ארובות ליה והבחיב רקח איהו כמלעוהו . אל פתח ספרוהו .
 המלא (פסלי ליל) ולצלע השמאל והמחנתין ולסב משכנא
 גוי . רבי תנחומא בשם ר' בנייה ור' סוכיה בשם ר' אלעד
 אמר בשעה שברא ונקבה את אדם הראשון גולם בראן .

The Gemara cites a dispute concerning the appendage from which Eve was fashioned:

“וַיִּקַּח ה' אֶלְהִים אֶת-הַצֶּלֶע” – **It is written:**^[12] *Then Hashem, God, built the side that He had taken from the man into a woman.* רב ורב ושמואל – **Rav and Shmuel** disputed the meaning of this verse. **One said the side referred to was a figure**, i.e. man was created as a double figure, one male and one female, and God “fashioned” Eve with the female figure. **And one said that it was a tail.**^[13]

7. Berachos 61a

8. Chumash Mesoras Ha'Rav

R. Yosef Dov Soloveitchik

1903-1993

בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם - *in the image of God He created him; male and female He created them.* What is the meaning of the juxtaposition of the reference to the image of God with the creation of man as two sexes? In interpreting the phrase, *male and female He created them*, Chazal explained that when God initially created Adam, He created him in a dual form (see Rashi here). Male and female in this context are to be taken not only in a physiological sense but also in a spiritual/metaphysical one.

Every soul consists of a spiritual androgyny, a male and female persona. The combination of these elements is known in Rabbinic literature as *duchra venukva*, which can be found in every individual. *Duchra* refers to dynamic, active man while *nukva* refers to affected, passive man. Man both influences and is influenced; he is both giver and receiver. Only in the biological world is man exclusively male or female. In the spiritual world, every individual carries both traits, and only through the development of both the *duchra* and the *nukva* perspectives can individuals attain their full spiritual potential.

For example, when a teacher instructs his students, he is the giver, the “male,” the *duchra*, while his students, who absorb his ideas, are the “female,” the *nukva*. At one point in the lesson, however, a perceptive student may ask a particularly incisive question that leads the thoughts of the teacher in new directions. Indeed, Rabbi Chanina exclaimed, *I learn from my students more than from anyone else* (Taanis 7a). At this juncture, the *duchra-nukva* roles are reversed. The student has planted a seed that blooms into a beautiful flower within the mind of his teacher. The young student with eager eyes and an inquisitive expression becomes a *duchra*, while the teacher, with the grey beard and the august title of *Harav HaGaon*, is transformed into a *nukva*.

Who is the giver and who is the receiver? Who influences and who is influenced? As undeveloped as one’s intellect may be, no one is exclusively a student. And as great as a person may be intellectually, no one is exclusively a teacher.

The blessing that God bestowed on man during Creation operates in both the spiritual-metaphysical realm as well as in the physical realm. Actualizing the potential of *duchra venukva* is the greatest and most exalted of blessings. A person must actualize his *nukva* blessing to absorb spiritual wealth and beauty. Concurrently, he must actualize his *duchra* blessing by using his spiritual energies to give to others. The student who lacks a teacher, although born with great potential, cannot realize his potential as *nukva*. Similarly, sometimes a great teacher can lack students to absorb his wisdom and he therefore cannot develop his potential as *duchra*. One spiritual personality is necessarily dependent on the other in order to develop an elevated level of self-actualization. *Derashot Harav* 10:30

[32] “The author thus stated that there is no difference between the formations of the male and the female except for the visibility of some organs in the one and the concealment of some in the other. It has already been documented through surgical analysis that the female organs are the same as the male organs, except that in the female they are inverted inwards.”²⁵⁹

9. Kuzari 4:32
R. Yehudah Ha'Levi
1075-1141

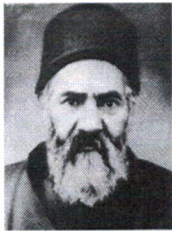
10. Kesubos 64b

R' Chiya bar Yosef inquires further:
אמר ליה רבי חייא בר יוסף לשמואל – **R' Chiya bar Yosef said to Shmuel:** מה בין מורד למורדת – **What is the difference between a man who rebels and a woman who rebels? Why is it that a man who rebels pays only half a dinar (or half a *trapaic*, according to R' Yehudah), whereas a woman who rebels pays a full dinar (or *trapaic*) per day?**

Shmuel answers:
גא ולמד משוק של – **He said to [R' Chiya bar Yosef]:** גא ולמד משוק של – **Go and learn from the harlot marketplace** – מי שוקר – **who hires whom?**^[21] רבך אחר – **Another reason:** זה – **This one [the man], his frustrated desire for relations is exposed on the outside, whereas this one [the woman], her frustrated desire is hidden inside.**^[31]

11. Bava Basra 78b

Rav Yehudah said in the name of Rav: Every creature that the Holy One, Blessed is He, created in His world, He created them both male and female. Also the Leviathan, the straight snake, and the Leviathan, the curved snake, [God] created male and female. If they would mate together and bear offspring they would destroy the whole world. What did the Holy One, Blessed is He, do, so that they should not beget offspring? He castrated the male as soon as it was created, and He killed the female and salted it to preserve it as food for the righteous in the time to come, as it says: "And He killed the serpent that was in the sea."

12. Kaf Ha'Chaim 46:32
R. Yaakov Chaim Sofer
of Bahgdad
(1870-1939)

Possible to have female soul in male body

ועד אז תחרה הכנסת נטופו. ולכן יש צו כי תינות כנגד המטה בחיי שניות שיש להנמה. ופס' רוח נשמה חיה יחידה, וכנס' תהי בקומו תמטתו בעוד שהנשמה בלפני קודם שיכנס נטופו יברך אלו כני ברות ולא כמו שטופין קלט בני אדם שנוכרים הכרעות אחר התפלה, וכנס לריך לבין בברכתו כ"ו שלענה לא נגנס נטופו שיש נשמה מהני ה' י' כן נחיים ו'ללא שלא יננס צו נשמה שאינה הטנה. ויחברר בהנשמה שאם עשה אדם דבר מאדע מהני כניל שיתחרט עליו ולא יבוב עוד נכסלה. ועיי' זה פורת הנשמה שבאפיו שהינה הטנה לו והולכת לדרג'. והנשמה שתיבה צו מקודם היא לבדו חרצה ומתפשטת צנף כ'ודם עיי' מאחר שכבר נתפשטו הנשמות נטופו בשפת ברטו אי"ב מה יושל לו לבדן אלו ג' בריות אחר התאכל והטעמי שכל פי כפשו לית ל' בה בלחם זמן שיברך מיני ירא שמים יולא יודי כולו ויברך אותם בזמנם קודם הת"ילוב מהטעם כניל עכ"ל ועיין משיל אום ט"ו:

זכות אבות. ועוד שאסור בנת ישראל ואח"כ אלו מנכרין בלא עשני אשה שאעפ"י שהיא חשובה מן העבד מימי איהם חיבה בכל המלות. ב"י ולבוש. וביה פי' שלא עשני עפרים עבד אשה הוא שלא מסר נפשו טל ידי מלאכו להורידה לתוך גופו של עבדים או עבד או אשה בתחלת בריותו עכ"ל. ועיין מ"ש עליו החידוש בנרכי אום ז' ובמחבר אום ד' יעריש חיל מ"ש דע כי האדם אעפ"י שהוא זכר יש מיני עבירות שגורמים לו להסתפק ולהיות נקבה, ועיין אחד הוא ענין משכב זכור מדה כנגד מדה ומתגלגל ונעשה נקבה. וכן יש מיני עבירות שגורמים לו להסתפק ולהיות גוי. ועיין אחד הוא הבעל הרמית ונ"ת הכריתה על ברכו לשכנ עמה אז הוא כורט לעי' זה גורם אח"כ שאוכל עמה מאכלות אסורות ושמה עמה יין נכך כי עבירה גוררת עבירה. ואח"כ שאוכח לגייה מקלקלת האורח שנגרם השולם בללם אלהים וכן ג"כ נסתפק אח"כ בגלגול אחד צנף של גוי מדה כנגד מדה. וכן יש מיני עבירות שגורמים לו להסתפק ולהיות עבד. והענין הוא מי שטובד לאנשים גדולים מהאומות ועל ידי העבדות שפוסה להם הוא מתחטל מעבדות הש"י ואינו מתפלל ואינו מניח תפילין ומתחטל מהיה וק"ש ומתחטל תכ"ה מלות של בנת. ואעפ"י שהכל נעשה בליונס מימי מ"ה כנגד מדה לא בט"ה ומתגלגל אח"כ בעבד כעפ"י לכן כל מי שהוא מורע: קדישא זרע אברהם יתקן ויעקב מאחר שהוא ר"ה את עלמו שהביאו הקב"ה בגלגול טוב. ויביט עללמו טוב הכנתו ראוי לתן שנה והודאה שהש"י מסייע אותו כמיש רז"ל כנא ליעבר מסייעין אותו וכן לופה רשע ללדיק ומנקה להמיתו ו"י לא יעזבו בידו וג"י שלא נכנס בזהו שלשה עבירות כניל שלא ינטרף הקביה להביא אותו ברותן ג' נגלוים גוי עבד אש"י. ולכן לא די שיברך ברכה זו עפ"י אי ביימו אלא ככל יום ויום ויחיו אלו ג' עבירות נגד פניו שלא יבטל בהם חיו בגלגול זה כדי שלא יבא בלחד מהם בגלגול שני ולכן אלו ג' בריות לריך להיות זכרון בין טיניו. (ועיין משנת חידוים מסכת הלוח סיג א"ה ז'. ויפה ללג ח"ג אום ט"ו):

עוד אפשר לפרש כי גם בחיים חיזתו אפשר לזרם להטעבר מ"זו הכי גוי עבד אשה. כי בכל לילה טולק נשמתו למעלה לתת דין ומשבין לפני קונו והנה לפי מעשיו כך דעין אותו. ולפעמים נותנים לו חייו נשמה בסוד העיבור של גוי או של עבד או של אשה. ונדע כי אפינו מי שהוא משכים ללמוד ולעסוק בחורה חייו חוזר צו נשמתו אלא נשארה בלפיו כהש"י חדלו להם מן האדם אשר נשמה בלפיו. עד אחר שיחשלו ושונה ברך כי המצודק לעולם

13. Od Yosef Chai
R. Yosef Chaim of Baghdad
1832-1909

אודה את ה' כי ראתה שיש בו ניצוצות מסטרא דילה, ובוזו יובן מה שאמרה תמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה, אלה בחפוך אתוואן לאה, ונצצה בה רוח הקודש בדברים אלו. ובוזו יובן מה שאמרה נעמי לרות ה'א אבקש לך מנות אשר ייטב לך, כי ראתה שיש בה חסרון שהיא זכר, איך תתעבר מזכר, ובקשה שיהיו מתנוצצים בה נצוצות של גקבה כדי שתתעבר, ואמרה מנות ראשי תיבות כ"יין נוקבין וחמשת חסדים, ובוזו יובן מה שכתוב ברות ויקר מקרית, אומרו ויקר לשון זכר, ואפשר כי בועז אשר מדד שש שעורים וישת עליה, כדי לעשות בה הכנה לקבל נצוצות נקבה:

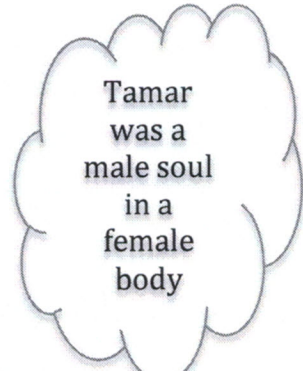
והנה סיבת עקבת אשתך בהריון הוא, מפני שנשמט שניכם נשמט זכר, ועכשיו כבר התנוצצו בה ניצוצות נשמט הנקבה, ועל ידי כן הקבל הריון ממך, וזכתה לך על ידי מעשיה הטובים ועל ידי הצער שצטערה כשגלית מאצלה, וגם על ידי הצער שצטערה בשירות חליך, כי כל כך זוכה אדם כשיטורין באין אליו ומקבלם בסגר פנים יפות, נמו שזוכה בעשיית המצות, והטעם לפי שעל ידי היטורין מתחלש כח הטומאה ומזדככת הנפש מטומאת זוהמת הגחש ונשארה טהורה ונקייה וכו', ועל ידי כן, תלד לך בנים זכריים כאשר הבטחתך, עד כאן לשונו עיין שם:

והנה שורש לדברים אלו שאמר המגיד למרן בענין ההריון של האשה, מצינו לרבינו הארי"י ז"ל בשער הגלגולים הקדמה ט' דף י"ח ע"ב וזה לשונו: דע כי לפעמים יתגלגל האיש בגוף נקבה לסיבת איזה עון כמו משכב זכר וכיוצא בו, והנה הנקבה הזאת שהיא גלגול נשמט זכר אינה יכולה לקבל הריון להתעבר לפי שאין לה בחינת מיין נוקבין להעלות ולקבל טיפת מיין דכורין, והאשה הזאת צריכה זכות גדול לשתוכל להתעבר ולהוליד, ואין לה מציאות אחר אלא רק שתתעבר בה איזה נשמט אשה אחרת בסוד העיבור, ובכן בכח שיתופה עמה תוכל לעלות מיין נוקבין ולקבל הריון ותלד זכר, והרחיב הדברים שם בפרטי הקדמה זו עיין שם. ולפי זה נראה מה שאמר המגיד למרן ז"ל על תמר שהרתה בשביל שהיה ביהודה ניצוצות נקבה, הכונה היא שאותו חלק נשמט הנקבה שהיה ביהודה יצא מיהודה ונכנס בחמר בסוד העיבור, שעל ידי זה העלתה מיין נוקבין בשעת ביאה וקבלה טיפת מיין דוכרין, ובוזו ניהא שלא רצתה תמר להודק ביהודה עד שנתן לה תותם ופתיל ומטה שהם כנגד נר"ן כדי להמשיך לה נפש נקבה הכלולה מנר"ן, ולזה אמר ויתן לה ויבא אליה ותהר לו, אחר שנתן לה בא אליה ותהר באותה ביאה, ואמר לו כדפרשתי לעיל שהוה רוצה לומר בחלקו שהיה אצלו קודם

לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה. נראה לי בס"ד בהקדים מה שכתוב בספר מגיד משרים למרן בית יוסף ז"ל בפרשת וישב, שא"ל המגיד למרן ז"ל על אשתי השלישית דברים גפלאים וזה לשונו הלא הודעתך בשבת העבר רזין דתריין נשי קמייתא, והשתא אתינא לאודעוחד רוא דהאי אתתא תליתאה, הלא לך למנדע דתאי אתתא הוות בזמן דעבר זכר תלמיד חכם כשר אלא דהוה כילי בממוניה ולא היה עביד מיניה צדקה, וגם הוה כילי בחכמתו ולא היה רוצה ללמד לאחרים, ועל כן נענש להתגלגל בנקבה מדה מדה, הוא לא רצה להשפיע לאחרים על כן נתגלגל בנקבה שהיא מושפעת, ותמיד היא צריכה מי שישפיע אליה, ולכן תראה שהיא עושה צדקה לרוב וגם היא אוהבת אותך מאד, לפי שאתה עוסק להשפיע תורה, ולפי שבדברים אלו הוא תיקונה, לכן היא, והבת אותך, ומטעם שנשמטה זכר לא נבנתה ממך עד היום כי זכר מזכר אי אפשר להוליד, ואם תאמר אם כן איך נבנתה מבעלה הראשון, דע שהטעם הוא מפני שהיה בו ניצוצות נקבה, ומאחר שהיה בהם כח נשמט זכר וכן נשמט נקבה היה אפשר להוליד אף על פי שהוא משכב הפוך וכו', מכל מקום כיון שכח זכר וכן נקבה נמצא בהם יש כח להוליד:

ומכאן תעמוד על סוד חמר, שנשמט תמר היתה נשמט זכר, וזיך ילדה מיהודה, יש לומר שנשמט יהודה היה בה ניצוצות מנשמט נקבה, ועל ידי כן ילדה ממנו. (אמר המחבר בזה יובן ויבא אליה ותהר לו בא הכתוב לרמוז בתיבת לו, רוצה לומר ילדה בחלקו בניצוצות הנקבה שהיו בו), וזה ויתן ה' לה הריון ותלד בן האמור ברות, כי רות היתה נשמטה זכר, כי היא היתה תמר, ולכן לא היתה ראויה להוליד, עד שנתן לה ה' הריון, כלומר עשה שיתנוצצו בה ניצוצות מנשמט נקבה, ועל ידי כן ילדה ולולא כן לא ילדה, יען כי בועז לא היה בו ניצוצות נקבה, אבל תמר לא הוצרכה לכך, לפי שיהודה היה בו ניצוצות נקבה כאשר אמרתי:

(אמר המחבר, לכן ביהודה יש אותיות שם הוי"ה שהם סוד זכר וי"ח בו אות ד' שהוא סוד נקבה שרומז ללאה בסוד ודל"ת דקשר תפילין, ולכן אמרה אמו לאה בלידתו הפעם

Is a woman in a man's body obligated to observe men's mitzvos?

14. Bnei Aharon
on Sha'ar Ha'Gilgulim
R. Shimon Agassi 1852-1914

15. Devarim 32:20

מִבְּעַס בְּנֵי וּבָנֵיהֶם: וַיֹּאמֶר אֱסִתְיֶיהָ פְּנֵי מִוֶּחֶם
אֲרָאָה מָה אַחֲרֵיהֶם: כִּי דֹר תִּהְיֶה הַזֶּה
בָּנִים לֹא-אֲמֵן בָּם: הֵם קָנְאוּנִי בְּלֹא-אֵל

and He will say,
"I shall hide My face from them and see what their end will be —
for they are a generation of reversals,
children whose upbringing is not in them.

16. Mishlei 23:33

כִּי יִתְאָדָם כִּי-יָתֵן ׀ בְּכִיס ׀ [בְּכֹס ק] עֵינָיו יִתְהַלֵּךְ בְּמִישְׁרָיִם: אַחֲרֵיתוֹ
כְּנֶחֱשׁ יִשְׂרָף וּכְצִפְעֵי יִפְרֹשׁ: עֵינָיו יִרְאוּ זָרוֹת וּלְבָבָהּ יִדְבַר תְּהַפְּכוֹת:
eyes on the goblet all paths are upright. ³² His end is like that of one bitten by a
snake, like one dispatched by a serpent. ³³ Your eyes will see strange things and
your heart will speak duplicities. ³⁴ And you will be like one who sleeps in the heart

8 Reasons operation is prohibited:

17. Vayikra 22:24

וְקָלוֹט נִדְבָה תַעֲשֶׂה אֹתוֹ וּלְגִדָּר לֹא יִרְצֶה: וּמַעֲוֶה וְכַתוּת וְנִתְוֶק וְכָרִית
לֹא תִקְרִיבוּ לַיהוָה וּבְאַרְצְכֶם לֹא תַעֲשׂוּ: וּמִיַּד בֶּן-נֶגֶר לֹא תִקְרִיבוּ

make it a donation, but it is not acceptable for a vow-offering. ²⁴ One whose
testicles are squeezed, crushed, torn, or cut, you shall not offer to HASHEM, nor
shall you do these in your Land. ²⁵ From the hand of a stranger you may not
offer the food of your God from any of them.

יב' שם נס דע כי לפעמים יתגלגל האיש כגוף נקבה כ"כ כענין זה יש להם ספק א' והוא דתן בקדושתן דף כט דכל מ"לח נשים חייבות חן מכל תקיף וכל חשית וכל קטמא למתים וספתא יש להסתפק בנש' וו של איש שנתגלגלה באשה אם נפנתה היא כהקפת הראש משו' שעיקרה איש או לאו וכן יש להסת' להסך בנש' אשה שנתגלגל' באיש ועבר אותו האיש והקיף ראשו או חשית וקנו אם פונס הוא כנש' באיש דעלמא דכתר השתא אוליון או כתר מעיק' אוליון ומדבריו דל' שכ' שאינה יכולה לקבל הריון וכו' אין להוכיח דכתר מעיקרא אוליון משום דל' דהיא לענין טכע שלה אחר- ולא לענין דינא וכל קבל דנא אין להוכיח דכתר השתא אוליון ממאי דתן חו החס בקדושתן דכל מ"ע שהזן נשים פטורות וכדאי דאשה וו שעיקרה איש אינה מקיימת המ"ע שהזן ואי כתר מעיק' אוליון הו"ל מטל מ"ע ופונס כנפשו וכדאי לא אמר דחמנא שלח לתקלה וזו אינו חדא דשאני מ"ע דכקיום פעם א' סני ולא כעני לחזור ולקיימם ככל גלגול כמ"ס לקמן כהק' זה ועלם אות לז' וא"כ אפשר שכבר קיימת כפעם הא' וכפירט דאינהו שכיחי וכאות לידו ועור דמ"ע שהזן סני לה לאשה כקיום דכעל כשו קיימת היא עלמה כמ"ס רזל כרוש שער מאר"שכו ד"ג רע"ג יע"ס ועוד דשו"תא חו"א מ"אכ מל"ת דכל פעם הוא מוזהר עליהם מיהו יש להכיף ראה דכתר השתא אוליון ממאי דק"ל החס בקרו' דט"ו ע"א דעכר עכרו מותר כשפחה כנענית יע"ס וטעמא טעים הסכא קי"ש דמשפטים דק"ס ע"כ ורזל כס"הל ריש פ' משפטים משום דעכר ופנים ונחית מעלמא דכבורא לעלמא דנוק' אשתרי כשפחה כנענית יע"ס והשתא דרכריס ק"ו ומה החס ולא אשתנו גופיה אשתנו דיניה הכא דאשתנו נופיה שכ' כגלגול נקבה לא כ"ס וכיון דחויין דאוליון כתר דהשתא נקולא כ"ס לחומרא גבי אשה שנתגלגלה באיש דהשתנו לעלויא כמ"ס רזל לקמן כהק' לי דמ"ה ע"כ

18. Shulchan Aruch
E.H. 5:11

יא כ) אומר להפסיד אבריו הורע כא) בין באדם (ב) בין בבחמה (ג) חיה ועוף אי שמאים ואי טהורים בין באי בין בחיל וכל המסרס לוקה מן התורה בכל מקום (ה) ק ואפי מטרס אחר מטרס לוקה (כ) כיצד הרי שבא אי וכרת הגיד ובא אחר וכרת את הביצים או נתקן ובא אחר וכרת חוטי ביצים או שבא אחר ומעך את הגיד ובא אחר ונתקן ובא אחר וכרתו כלם לוקים ואע"פ שלא מירס אחרון אלא מטרס (כד) בין באדם בין בבחמה חיה ועוף (ו) י והמטרס את הנחבה (ז) בין באדם בין בשאר מינים פשוט אבל אסור :

19. Devarim 22:5

תקנים עמו: לא יהיה בלי גבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה כי תועבת יהוה אלהיה כל עשה אלה:

⁵ Male garb shall not be on a woman, and a man shall not wear a woman's garment, for anyone who does so is an abomination of HASHEM.

The Gemara concedes the point and offers a different answer: דאיבא למאן – Rather, it is a dispute of Tannaim. דאמר אין אדם רשאי לחבל בעצמו – For there is one Tanna who says according to R' Akiva that a person is not permitted to wound himself, and דאמר מאן דאמר אדם רשאי לחבל בעצמו – and there is another Tanna who says according to R' Akiva that a person is permitted to wound himself.^[10]

20. Bava Kamma 91b

21. Devarim 4:15

ונשמרתם מאד לנפשתיכם כי לא ראיתם כל תמונה ביום דבר יהוה אליכם בחרב מתוך האש: פן תשחתון ועשיתם לכם פסל תמונת כל-

which you cross, to possess it. ¹⁵ But you shall greatly beware for your souls, for you did not see any likeness on the day HASHEM spoke to you at Horeb, from the midst of the fire. ¹⁶ lest you act corruptly and make yourselves a carved

22. Vayikra 19:14

בקר: לא תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשל ויראת מאלהיה אני יהוה: לא תעשו עול במשפט לא תשא פני דל ולא תהדר פני

morning. * ¹⁴ You shall not curse the deaf, and you shall not place a stumbling block before the blind; * you shall fear your God — I am HASHEM.

23. Vayikra 18:21

שבתה לזרע לטמאה בה: ומרעב לא תתן להעביר למלה ולא תחלל את שם אלהיה אני יהוה: ואת זכר לא תשכב משכבי אשה תועבה

²¹ You shall not present any of your children to pass through for Molech, * and do not profane the Name of your God — I am HASHEM.

מעשה באחד שמותה – The Rabbis taught in a Baraisa: תנו רבנן אשתו ולא היה לו והניחה בן לינק – LEAVING A SON TO NURSE, AND HE DID NOT HAVE enough money TO PAY THE FEE OF A WETNURSE. – A MIRACLE WAS PERFORMED FOR HIM – HIS BREASTS WERE OPENED LIKE THE TWO BREASTS OF A WOMAN, AND HE NURSED HIS SON.

The Gemara quotes a discussion regarding this incident: בא וראה כמה גדול אדם זה – אמר רב יוסף – שנועשה לו נס כזה – “Come and see how great this man was, for such a miracle was performed on his behalf!” אמר לו אבוי – “On the contrary! How inferior this man was, כמה גרוע אדם זה – בראשית – for the natural order was changed on his behalf!”^[39]

24. Shabbos 53b

כשתן מחוברין כב וְאֶת-זָכָר לֹא תִשָּׁבֵב
מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תוֹעֵבָה הוּא:

25. Vayikra 18:22

26. R' Chananel in Ibn Ezra 11th c.

Intimacy after surgery is still sodomy

כמו לא תקרב, ואחר שהזכר נברא לעשות והנקבה להעשות, והזהיר הכתוב שלא תהפוך דברי השם. ויש משכב להוציא הזרע, על כן מלת משכבי לשון רבים, ואין ראוי להאריך, והזכיר תועבה היא. כי הוא דבר נתעב לנפש קרושה אפילו בתולדה, ומלת שכבתך כבר פירשתי. ויתכן להיותו שכבתך משכיכה, כי עם השכיכה יקרה קרי. וכמו שאמר באשת איש לטמאה בה, כן אמר במדינה;

כב ואת זכר. אחר שמצאנו הן שכבתי אמש את אבי וכראשיה יש לו, הנה אזהרה לשוכב ולנשכב. ויאמר רב הנאל ז"ל, כי יש מי שיחדש בגופו כצורת בשר אשה וזה לא יתכן בתולדה. ויש אומרים אנדרוגינוס, וכל הצער הזה בעבור היות משכבי אשה לשון רבים, ודברי יחיד שני משכבים. והנכח בעיני, כי המצה כפשוטה. גם אנשי התשייה חייבו מיתה עליה, והכתוב אחז דרך כבוד לאמר

27. Tzitz Eliezer 11:78

R. Eliezer Waldenburg

1915-2006

אבל כשעדיף מכמה בחינות להפכו לנקבה ג"כ אין לאסור וכנ"ל.

הן אמנם באנדרוגינוס ישנה בעי' הלכותית נוספת והוא, כמה ששוללים ממנו עיי"כ שיהפכו אותו לנקבה המצוות שהי' מחייב מספק גם כוכר כמבואר ומפורט בברייתא דאנדרוגינוס בס"ד דבכורים וברמב"ם בהלכותיו.

אבל אי משום הא אין לאסור, בהיות ומציאותו משתנה, וכעין שמצינו בטומטום שנקרע, שבהשתנות גופו משתנה גם דינו (יעיין במאירי ביבמות שם) ובפרט כשמבצעים זאת בקטנותו בטרם שמתחייב עוד בכלל נמצות, ורק צריכים קביעה דקדוקית ברורה אם אמנם ע"י ביצוע הגיתוח שיבצעו באנדרוגינוס ישתנה ויהפך באמת לנקבה ודאית, ומה גם שהרמב"ם הרי קבע להלכה בפ"ב מה' אישות שם שמהותו של האנדרוגינוס לא יוכל להקבע בהדאות לעולם, ולכן יש לחזור היטב כדי להודיע אם העד כדי כך נשתנה כעת הטבע או התפתח הידע הרפואי?

עכ"פ אין לזה שייכות לעצם ביצוע הגיתוח שכאמור דעתי נוטה שמותר לבצע זאת הן באופן כללי להפוך את המין היילוד שמבחינה גנטית הינו זכר, לנקבה, וגם לרבות במקרה שלפנינו העומד על הפרק שמותר לזכרות את האשך היחיד ולהפוך לנקבה היילוד אשר מבחינה חיצונית כבר נראה כנקבה.

בהקשר ובברכת הצלחה בכל אשר יפנה בידידות ובהערצה אליעזר יהודא וולדינברג

Gender determined by anatomy

שסוגי הורמונים משותפים יש למעשה לזכר ולנקבה גם יחד, וקובע בזה ריבוי האחוזים, ולכן ברור שרק האברים הממשיים החיצוניים המשווים בין זכר לנקבה הם הקובעים בזה למעשה).

בהיות כן נראה לפשוט בנידון השאלה שמותר איפוא לנתח ילוד זה ולהפכו עיי"כ לנקבה גם בפנימיות התפתחותו,

ב) מזה שיש לעיין ערנה קצת הוא מה שנמצא בתוך אחת השפות אשר – זכרי, ואם מותר לזכרות האשך היחיד הנה כדי למנוע עיי"כ פעילות הורמונלית זכרית שתפריע להתפתחותה של הנקבה, ולא יעברו בזה על איסור סירוס.

ולאחר העיון נראה דמותר לעשות זאת, ולא יעברו על איסור סירוס כלל, וזאת משתי בחינות, האחת, בהיות ואין לו אברי זכרות חוץ מגוש זה בצורת אשך וא"כ אינו בסוג זכר כלל וכנ"ל. והשנית, גם באנדרוגינוס ממש מצינו להמנחת הנוך במצוח רצ"א אות א' שהעלה דלשיתת הרייף והרמב"ם דאינו ראוי להוליד אינו חייב על סירוסו ושאפשר דאף איסור אין כאן ע"ש

וכזה העלה גם בשו"ת חתם סופר חאה"ע סי' כ', ורק אם מוליד ס"ל שם דעל סירוס סימני זכרות שלו לוקח בזה על סימני נקבות אינו לוקח.

ועוד לו להח"ס בזה גם בסו"י י"ן שמברר שם גמי ומוכיח דאע"פ דפסקינן (באה"ע סי' ה' סעי' י"א) דאפילו מסרס אחר מסרס לוקח, אבל היינו דוקא כששיניהם נעשו בידי אדם, אבל אם התחלה היתה ביד"ש שוב אין איסור במעשי אדם כלל עיי"ש.

והגם שמצינו בשו"ת בית יצחק חאה"ע סי' ל"ו, שכותב לחלוק על הח"ס בהיכא שנעשה סרס לאחר שגולד אפי' בידי שמים, מ"מ מורה מיהת בהדיא שם דבסרס חמה שגולד במעי אמו אין בו משום מסרס וה"ה בעקר שגולד כשהוא עקר ע"ש, וכך העלו גם בשו"ת חבצלת השרון חאה"ע סי' י"ב ושו"ת תעלומות לב ח"ב סי' ד' אות ט"ו עיי"ש.

וא"כ דון מכל האמור במשכ"ש ועל אחת כמה שבדאי אין כל איסור סירוס על כגון גידוננו בכריתת גושהאשך, בהיות ואינו ראוי להוליד כלל וכלל באין לו אפילו האבר המיני הדרוש לשם לך.

ג) ולמען השלימות אסכם ואומר שגם לו היה לו לילוד זה דין אנדרוגינוס, או גם אם תעמוד לפנינו הבעיה על אנדרוגינוס ממש (כפי שהראו לי בכי"ח לפני כמה שנים שגולד ילד עם גיד וגם עם שפות ושכיל, ודיברו גם או על ביצוע גיתוח בגופו), שג"כ יהא מותר לנתחו ולהפכו לסוג ודאי בהיות ומקובלת החלכה (וכן במדע הרפואי) שאינו מוליד, ואמנם או מוטב יותר לנתח אברי הנקבות ולהפכו לזכר, כדי לצאת גם ידי הידיעה שמוליד כדמתבאר מדברי שו"ת חתם סופר סי' כ' שם.

בסכום: המדובר ביילוד שמבחינה חיצונית נראה כנקבה אך למעשה הינו זכר.

מבחינה ניתוחית קל יותר לשנות לנקבה, למרות שלא תוכל לזרות, כמו כן מבחינה פסיכולוגית עדיף שתגדל כנקבה, כי לנתח ולהפכו לזכר יעורר בעיות רבות יותר גם מבחינה ניתוחית, גם מבחינה אישית, כמובן לא יהיה זכר לכל דבר. אך כדי שהיילוד זה יהיה נקבה, יש צורך לנתח ולזכרות את האשך היחיד הקיים כדי למנוע פעילות הורמונלית זכרית, שתפריע להתפתחותה של הנקבה.

שאלתי היא:

א. האם בכלל מותר להפוך את מין היילוד שמבחינה גנטית הינו זכר, לנקבה.

ב. האם מותר במקרה שלפנינו לזכרות את האשך היחיד ולהפוך לנקבה, יילוד אשר מבחינה חיצונית כבר נראה כנקבה.

מאד אשמח לקבל חוות דעת הלכתית בשאלה זו. אסיים בברכה כידיד מוקיר ומכבד ר"ד י. א. שופהיים

ב"ה, אור לי"א מרחשון תשל"א.

ירושלים עיה"ק תובב"א.

ליקירי ומכובדי הוי"ש ד"ר א. שופהיים נ"י.

שלום וברכה.

מכתבו היקר קבלתי תמול, עברתי עליו בתשומת לב הראויה והנני מתכבד לענות לו על שאלתו.

א) לפי דעתי סוג היצור הנולד שעליו מוסב שאלתו, גם אילו ישאירו אותו כפי שהוא יהא דינו

כנקבה, רצוני לומר, שלא יהא עליו אפילו דין אנדרוגינוס על השלכותיו, כי סימני אנדרוגינוס כפי המתבאר מסוגית הש"ס ביבמות ד' פ"ב ס"ג וכן בירוש' שם ובעוד מקומות, הוא, שיש לו במציאות אבר זכרות

ואבר נקבות, וכך פוסק הרמב"ם במפורש בפ"ב מה' אישות הכ"ד וז"ל: מי שיש לו אבר זכרות ואבר נקבות הוא הנקרא אנדרוגינוס והוא ספק אם זכר ודאי

אם נקבה ואין לו סימן שידוע בו אם הוא זכר ודאי אם היא נקבה ודאית לעולם עכ"ל, ולדעת פוסקים אחרים הוא מתחלף בסימניו לחדשו פעם מופיע בו סימן זכרות ופעם סימן הנקבות עיין או"ח סי' תקפ"ט

במג"א סק"ב ובאה"ט שם יעו"ש, (וכנראה היא גם שיטה דחיה, עיין בספר פסקי הלכות על הרמב"ם שם) והילוד דגן, כפי שתיאר אותו במכתבו הרי למעשה האברים המיניים החיצוניים נראים אצלו כאצל נקבה, ואין לו שום סימן חיצוני מאבר זכרות, ורק הבדיקות המיוחדות שבוצעו בו הראו כי נמצאים בפנימיות גופו תאייזר, ולכן דעתי הוא כנ"ל שגם אם נגיתחו כפי

שהוא דינו יהא כדין נקבה, כי האברים החיצוניים הנראים לעין הוא הקובע בהלכה (ואגב, שמעתי מרופא

28. Tzitz Eliezer 10:25:26:6

R. Eliezer Waldenburg

1915-2006

1) מחקר גדול יש אמנם לחקור בהיכא שמתחלל שינוי מהותי-אורגני בגופו של אדם כגון בנתהפך מזכר לנקבה או להיפך, וכפי ששמעתי וגם נתפרסם על כך בכתבי-עת שונים, מבצעים כהיום גם נתחים כאלה במקרים מיוחדים (וכמובן, גידורים). בשינוי מהותי כזה נוצרים כאמת הרבה בעיות הננגעות לקביעת זהותו ויחודו האישי של אנוש כזה. אזכיר בזה מה שראיתי בספר זכרון ברית לראשונים לרבנו יעקב הגורן (נדפס בשנת תרנ"ב) בחלק המלואים מאת המו"ל בסי' ה' דתוך אריכות דבריו בספורי מקרים בענין טומטום ואנדורוגיניט ושאר שינויי הבריאה מביא מה שמצא כתוב בספר שו"ת יד נאמן (שאלוניקי תקס"ד) בליקוטיו על י"ד ד' ס"ד ע"ב שראה לא' קדוש מחכמי ירושלים שכתב קונטרס שלו בכת"י שמעתיק ומספר ממקרים כאלה של התהפכות נקבה לזכר, וגם מסביר את הענין איך שאין מוצאים שום שינוי בתכונת אברי הזכר יותר מן הנקבה אלא שזו אבריה מבפנים וזה אבריו מבחוץ (שיש לאשה מבפנים ערלה וביצים אף שאין דמיון להם כביצי הזכר) וכו', ומכיון שכן מסתפק הקונטרס והלך אם האשה היא חייבת במילה או פטורה. ופשיט לה דפטורה ממאמר הכתוב ועל זכר וכו' דמשמע דזכר מעיקרו הוא דחייב במילה אבל נקבה מעיקרה ונעשית זכר לא. והמילואים: שם מוסיף להביא רא' לזה מהא דיוצא דופן הבא אחרי אינו בכור, מטעם שקדמו אחר, אף שהוא פטר רחם דכוותי' הכא כיון דכתיב וביום הח' ימול יתכן לומר שהכתוב הזה מודיע לנו שערלתו הטמונה בו ומחוברת

עמו משעת לידה שהוא עת יציאתו לאור העולם הוא דהוי בציווי הזה, לאפוקי ערל השלא ניכרת בו בשעת לידה אלא לאחר מיכן כגון שקדמו לו בשעת לידה סימן נקבות ואח"כ נכרו בו סימני זכרות, דאינו בכלל הציווי הזה דפסק דין ערלה ממנו ואינו בכלל וערל זכר כיון שקדמו נקבות עיי"ש.

כן ראיתי בספר הנקרא בשם „יוסף את אחיו“ (להרב ר' יוסף פלאני ז"ל) מערכת ג' אות ה' שגשאל אם יארע מקרה כזה בנוגע להצרכת גט. וז"ל: בא שאלה אחת לפ"י לשאל ממו"ר יצ"ו אם צריך גט כדת מו"י אם יארע כזאת, והוא, בראובן שנשא אשה א' בתולה כאחת בנות ישראל והיה עמה כדרך איש ואשה, ואחר כמה שנים קרת לה מקרה דנשתנית מנקבה לזכר בכל מכל כל, מהו הדין לזאת שהיתה נקבה ואשת איש ונעשית זכר אם צריך ראובן זה לגרשה בגט כדמו"י כיון שהיתה אשתו איש, או דילמא אינו צריך כיון שאיננה אשה כי אם איש. ובדבריל תשובתו הביא בראשונה ג"כ ממה שנמצא כתוב בספר יד נאמן משם קונטרס לאחד קדוש מחכמי ירושלים, וכנ"ל, ולאחר מיכן מוסיף עלה וכתוב: ובענין שאלתנו נראה דלא צריך גט דזכר הוא עתה ולא אשה, דהרי נוסח הגט הוא דאיש נותן גט לאשתו וכתוב את אנתתי, ולא יש לפנינו אתתא כ"א גבר איש, וגם כותב לה רשאה ושלטאה להתנסבה לכל גבר זכו' ולא אתחוי לגבר דאיהו עצמו גבר, וגם כותב בגט את מותרת לכל אדם, והרי אינה אשה שראיה ומותרת לכ"א וכו' עכ"פ נראה לעי"ד דאינו צריך ראובן ליתן גט לאשתו שנעשית איש גו"ש, ואמינא לה מ"ש הרב תוס' יו"ט ז"ל בפ"ד דיטין מ"ח דאיתא שם המוציא את אשתו משום אילונית וכו' שהביא דברי הר"ן ז"ל המוציא את אשתו משום אילונית פי' שחשב שהיא אילונית גמורה וכו' ואע"פ שהאילונית אינה צריכה גט וכו' י"ל דלא נולדו בה סימני אילונית גמורות אלא שהוא חשב כן וכו' יע"ש. והשתא אמינא ק"ו ומה אילונית אמרי' דאינה צריכה גט מבעלה כ"ש וק"ו בני"ד דאשה זאת אית לה סימנים הרבה שהוא גבר איש בחוש הראות לעיני הכל דלא צריכה גט דזאת אינה אשה כ"א איש ממש. וגם אמינא דאיש כזה שהיה אשה תחלה ונהפך לאיש ג"ל דכשאומו ברכת השחר אינו אומר שלא עשני אשה משום דזכר נעשית אשה תחילה בבטן אמו יוצא לאור העולם בצורת אשה, אלא מברך בא"י אמ"ה שהפכני לאיש.

האמורר היא הבעת דעתו של מחבר הספר שם, אבל לאחר מיכן מוסיף עוד להביא מה שהשיג על דבריו האמורים וכן על דברי היד נאמן אחד מחכמי אומרי נקוב בשם הרב הכולל כמוה"ר אליא אבועלפיא, ואלה דבריו: מ"ש הרב יד נאמן דזכר מעיקרו הוא דחייב במילה קשה דאטו ערל זכר

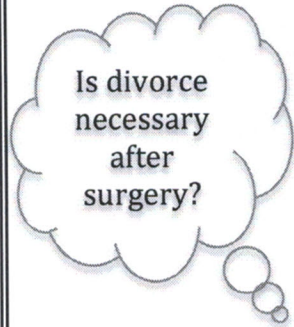
מעיקרו כתיב, ערל זכר כתיב והרי הוא ערל זכר ומ"ש אדוני' ר"ם גר"ו ראה מאילונית וכתב כ"ש וק"ו. אחרי המ"ר לא כל דכן הוא וגם אינה ראה, דאם היה הדבר במציאות שנשאה אשה ראויה לילד ושוב נעשית אילונית ובכל זאת פוטרין אותה מגט ויבום וחליצה, היתה הראיה טובה, לא כן עתה דמעיקרא אילונית ועתה אילונית היא, משא"כ זאת דנהפכה, דנישואין גמורין והקנאה גמורה קנאה דראויה היתה לו, וא"כ לא קרב זה אל זה, ולפי שיטתו אשאל מאתו, כאשר יהיה הדבר דאחר זמן שנהפכה לאיש חזרה חנה לשחרותה והיתה לאיש אי חשיבא בריה חדשה וזאת היא אחרת ואי בעלה מאיס עליה מותרת לאחר בלי גט מהראשון כדברי רב יוסף סיני גר"ו הותרה לגמרי, ואם נשאת לאחר ושוב גירשה וירצה בעלה הראשון לשוב לקחתה רשאי וליכא משום מחזור גרשתו אחר שנשאה לאחר, או דילמא הרי היא כמו שהיתה מעיקרא והיא היא ואין דנין אותה ככריה חדשה ואגיידא ביה בראשון ובתור מעיקרא והשתא אזלינן דהיא אשה ואין התהפכות מחדש דבר, וכאשר יהיה הדבר ול"ו יבא אוי נראה איזה צד מכריע עכ"ל.

ועל דברי השגותיו של הרב הג"ו לא חזר מחבר הספר להשיב עליהם וליישב דבריו הקודמים, וצדק בפרט בדחיתו רא"י מההיא דאילונית, ומשקל גם לדחית דברי היד נאמן בנוגע למילה, ורא"י המלואים להידי נאמן שהעתיקו לעיל ג"כ יש לדחותה בגלל ולומר דשאני התיא דהבא אחרי אינו בכור בחיית ומיהת אינו בכור לנחלה כמבואר בבכורות ד' מ"ז ע"ב וכדמסביר את ההלכה הט"ו ביו"ד סי' ש"ה סק"כ ע"ש וזה שהתורה אמרה וביום השמיני ימול אין מזה כל הוכחה, דהתורה דברה בזה ובמציוי ובאה לאשמיענו בזה מצות מילה ביום הח' ואפי' בשבת, ואין מאכא כל משמעות למעט מיכן כל סוג ערל זכר, ופשוט.

והספק האמור בנהפכה לאיש אם צריכה גט, יש להחילו גם על בלהיפך, היכא שהאיש נהפך לאשה (כפי שנתפרסם מעשה כזה לפני כמה שנים שקרה בכזאת במדינה גדולה באירופה), אם אשתו זקוקה לג"פ ממנו, וכן להחיל ע"ז גם הספיקות שהעיר הרב אבועלפיא הג"ל באם שיארע ששוב יהפך לאיש.

ובהרהורי דברים עולה בדעתי לדמות למה שמצינו בתרומת הדשן בפסקים סי' ק"ב שכותב לחקור על אשת אליהו הנביא ז"ל או אשת ריב"ל אם יכולים לינשא לאיש אחר, נ"מ לדורות ג"כ אם יזכה אחר כמו הם, ופשיט דאשת רעהו אסור ולא אשת מלאך שכולו רוחני ולא גופני ע"ש, ויעוין בשו"ת מהרי"א אסאד חאה"ע סי' ד' בהגה מנן המחבר שכותב להסביר דברי התה"ד עפי' דברי

30. Shut Lev Aryeh 2:49
Dayan Aryeh Leib Grossnass
London Beis Din

Is divorce necessary after surgery?

סימן מ"ט: במאורע מופלא שאירע באיש שנעשה אשה

אירע מאורע מופלא באחד שנשא אשה והולידה בנים, ואח"כ אחרי מחלה ארוכה וממושכה נעשה שנוי בגופו ונתהפך אח"כ מזכר לנקבה, ואח"כ נשאת האשה שהיתה מקודם זכר לאיש בנשואין אזרחיים, והאשה העלובה שנשארה בלי בעל שואלת מה דינה, אם היא מותרת להנשא לאחר.

והנה בנידון דידן שהיה ברור לכל יודעין ומכירין שהיא זכר ודאי, אלא שאח"כ נשתנה שגשרו שערות וקנו וצמחו לו שדים, שזה יכול להתהוות ע"י מחלה או על ידי זריקת סממנים, ושיאבר אבר הזכרות הגיד עם הביצים ויהיה לו אבר נקיבות והוא אפשר דוקא ע"י ניתוח על ידי רופאים ופשוט דהוה באמת ודאי זכר וצריכה גט מן התורה ואשתו אשת איש ודאית האיך לה תקנה אלא ע"י שתשיג גט ממנו.

וכשהצעתו הדבר לפני הרופאים המומחים בעניני ההולדה, כולם הסכימו שאפילו בזכר ודאי ע"י זריקת סממנים הנקראים 'הורמונים' אפשר שיגשרו שערות וקנו ויגדלו שדים, ואפשר עוד שאבר הזכרות יכול להתקטן אבל שיסתלק אבר הזכרות לגמרי ויתהווה רחם ונקבות ממש כמו באשה זה אי"א בלתי ע"י ניתוח שעושים שם נקב בארתו מקום, ובודאי באופן זה לא נתהפך להיות נקיבה ובודאי זכר הוא ואינו אשה כלל. וא"כ בענינינו מסתמא עשו ג"כ ע"י זריקת 'הורמונים' וניתוח והוא באמת זכר ודאי ואפילו היה אנדרווגינוס ג"כ אשתו צריכה גט מספק.

ויסוד השאלה הוא לכאורה במהות ההיתר דמיתת הבעל, אם הוא מטעם שאין בעל, או מטעם שצמצם המיתתו טועל חלות היתר, דאי נימא דההיתר הוא מטעם שאין לה בעל א"כ כיון שאין כאן בעל, שהרי אינו איש הרי זה כמיתה והאשה מותרת, אבל אם נימא כצד השגי שהמיתה היא המתרת איסור אשת איש, א"כ אף דאין בעל מ"מ כיון שלא מת הבעל ממש עדיין היא אסורה ועומדת והרי היא כאשת איש גמורה לכל הענינים והבא עליה במיתה קאי.

והנה בטור (אה"ע"ו סימן י"ז) כתב ב"מ (אורח חיים) ח"ל: כתב מהר"א בפסקיו סימן ק"ב "אשת אליהו הנביא או אשתו של ריב"ל מותרת ולא מקרי אשת איש אלא אשת המלאך ושריא להנשא וג"מ אם יזכה איש כמותם" עכ"ל. ולכאורה משמע מדבריו דהטעם הוא כיון דנעשה מלאך א"כ אין כאן בעל ולכן האשה מותרת, אולם אפשר לומר דהתם הוי כמיתה, כיון שאינם נמצאים בעולם הוה הוה כמתים, אבל בנידון דידן כיון דנמצא בעולם הוה אע"פ שנעשה אשה, לא הוי כמת הבעל והאשה אסורה, והנה לכאורה משמע כן בגמרא (קידושין דף י"ג ע"ב) דהגמרא שואלת שם מניין שמיתת הבעל מתרת וז"ל: בשלמא גט דכתיב וכתב לה ספר כריתות, אלא מיתת הבעל מגלף סברא היא, הוא אסרה והוא שרתה והא עריות [כגון אשת אביו וכי' וכשימות הבעל לא שרא להו שאסורות לקרוביו לצולם, פרשיי שם] זאטר להו ולא שרי להו ומסיק שם בגמרא מקראי דמיתה מתרת.

ג. האמנם יש פוסקים שהתירו?!

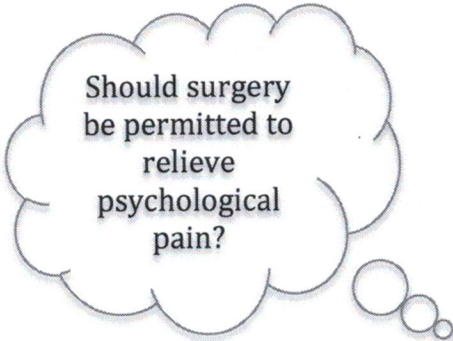
פוסקי דורנו נחלקו בשאלה האם יש השלכות הלכתיות לניתוח לשינוי המין, ומה הן השלכות אלו, כגון: האם מי שעשה כן חייב לברך "שעשני כרצוני", או "שלא עשני אשה"? האם פוקעים מגבר מצוות שחייב בהם, והאם פוקעות מנשים מצוות שרק הן חייבות בהן?

הרב עובדיה ח'דאיה זצ"ל (שו"ת ישכיל-עבדי ח"ו אה"ע סי' ד) סבר שאין לניתוח כזה משמעויות של שינוי, וכל אחד נשאר במינו. כשיטה זו סברו עוד הרבה, למשל: הרב חירש בינועם ח"ט"ו (תשל"ג) עמ' קנב; שו"ת לב-אריה ח"ב סי' מט; בקובץ אסיא ח"א עמ' 144; נשמת-אברהם אה"ע סי' מד אות ג, ועוד.

אכן, הרב וולדנברג (שו"ת ציץ-אליעזר ח"א סי' עח) סובר שיש מצבים בהם ניתן לשנות את המין, וכוונתו לתינוק שנולד עם סימנים כפולים, ואם יתערבו ויבטלו בנייתוח את אותם חלקים של סימני זכרות שעומדים נולד - יועיל הדבר לחשיבו כנקבה. על סמך דבריו יש שטעו לקבוע באופן גורף שמינו של אדם נקבע על סמך מראהו החיצוני, ודבריהם הובאו באנציקלופדיה רפואית הלכתית, בסוף הערך 'ניתוחים' (ח"ד עמ' 611 הע' 78). אולם דומני שדיוק זה אינו נכון, והרב וולדנברג שליט"א כלל לא דיבר במי שהחליט מיוזמתו להפוך את מינו. סימוכין לכך ניתן למצוא בתשובה נוספת של הרב וולדנברג שליט"א (ציץ-אליעזר ח"ב סי' ב) בפנייתו אל הראש"ל הרב מרדכי אליהו שליט"א בענין דומה. שם העלה, שגם מי שהתחלף מינו מנקבה לזכר בדרך נס, דינו כאנדרווגינוס ולא כזכר, וזאת למרות מראהו החיצוני.

מסתבר שגם במקרה שתואר בראשית דברינו, גם הרב וולדנברג יודה שאין לחשיב את הגברת הזו לגבר כלל ועיקר, שכן בתשובה בחי"א הנ"ל הוא עצמו דיבר רק על מצב המבוסס על הכפילות שהיתה בסימני הילד כשנולד, ומשום שמדובר היה בתינוק. אבל בבגרות שהחליטה לעשות מעשה ולתבול באבריה - על מנת לחשיבה אחר כך כזכר, ושתיטול הורמונים זיכריים - לא מצינו מי שיקל בזה, ובטוחני שגם הרב וולדנברג שליט"א היה מורה בזה לאיסור מוחלט, ושלא כדברי מי שחבין בדבריו החיפך, כנ"ל.

31. R. Yigal Spirn
Techumin #21

ה. עיוות נפשי ומחלת נפש

ברור שבמקרה שאתה מתאר יש עיוות נפשי, ודרכו של עיוות נפשי שאפשר שיחלוף, ולעתים יחזור החולה לתיקונו ברבות ימים, ועלינו לקחת זאת בחשבון כבר מראש. אם אכן יהא כן, והאישה תחלים ב"ה, או אז היא תיווכח בטבעה האמיתי, ותרצה למלא את תפקידה, ובין השאר: ללדת. הן זהו שהורו לנו חז"ל, שבעניינים אלו הכל מבקשים את תפקידם (איכה רבה א,ד). טבע האישה לרצות בילדים הוא אחת מעשר הגזרות שנגזרו על האישה בחטא אדם הראשון, ואשר נמנו במסכת עירובין ק,ב ובמדרשים. "אל אישך תשוקתך" (בראשית ג,טז) היינו שהיא משתוקקת אל בעלה. וראה בחזקוני על התורה שם, שכתב: "ואם תאמר: אשמור עצמי מלהיזקק לבעלי? תלמוד לומר: ואל אישך תשוקתך." וראה בתורה-שלמה שם (בראשית ג אות קיז).

טבע האישה להשתוקק לבן זוג, להורות ולאימחות - הוא עניין נפשי פנימי טבעי ומולד בכל אשה בריאה בנפשה, וההימלטות מכך היא נגד הלך הנפש, ואשר על כן האשה המתוארת לעיל עשויה להתרפאות, בע"ה.

אמנם יש מקום לבדיקה, האם בעיה פסיכולוגית חריפה כמו זו המתוארת, יכולה אכן להיחשב לסיבה מספקת כדי לבצע הפסד של אברי החולדה של נקבה זו, למרות שהדבר אסור (ראה שו"ת אגרות-משה אח"ע ח"ד סי' לו, שהר"מ פיינשטיין התיר זאת במצב מאד קיצוני של חולי הנפש) - אבל זה עדיין לא אומר שבכך הותרה הרצועה לקרוא לאשה זו בשם גבר: היא אישה חולה, ודינה כמו כל אשה חולה, ל"ע.

ובמיוחד בדור פרוץ זה, שהחלטה להחשיבה כגבר תיראה בעיני העולם כאילו ליבנו גס חלילה בנושא זה של החלפת המין והסירוס, שרבים בכך התקלות, לצערנו, בעולם המודרני, **שרבות בו התופעות** נגד הדת והאמונה, וה' יצילנו מהם ומחמונם.

ז. סיכום למעשה

למרות שאישה זו נוטלת חורמונים של גבר - אם תבוא למשל לבית הכנסת, אין להתיר לה לשבת בעזרת הגברים, ובשום אופן אין להעלותה לתורה כבקשתה. יש לנהוג בה כבאישה חולה מבחינה נפשית לכל דבר ועניין. מאידך גיסא, ההצעה להוציאה משורות הקהל היהודי בארצכם אין לה על מה לסמוך.

לא נותר לנו אלא להתפלל ולקוות שהקב"ה ישלח לה מהרה מזור ורפואה, רפואת הנפש ורפואת הגוף, ותחלים ותעשה תשובה על מה שקלקלה, ותשוב לאיתנה להרות וללדת במהרה צאצאים שיחונכו בע"ה בדרך התורה והמצוות, אכ"י.

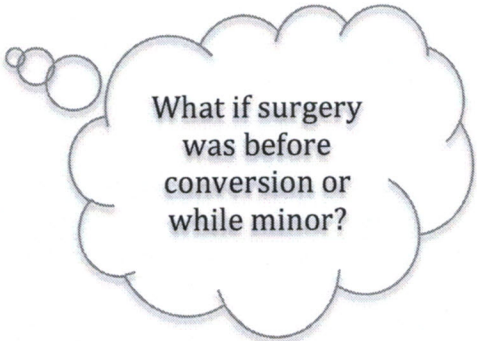
גויה שהפכה עצמה לאיש ואחר כך התגיירה

לפי זה יש לדון באשה גויה שהפכה עצמה לאיש, ואחר כך התגיירה, שלכאורה יהא דינה כאיש לענין חיובה במצוות, שכן עד עתה היתה לה רק נפש והיא בדרגת בהמה שאינה מחוייבת במצוות, וכעת כשהיא בצורת איש קיבלה נשמה יהודית. וכן יש להסתפק בהיפך. ועיין בשבת (קמו רע"א) דאיכא מאן דאמר דמזליהו דגרים הוה בהו סיני ופסקה וזהמתן. ועיין עוד בבמדבר רבה (פרשה יג אות טז). ע"ש. וראה למרן החיד"א בספר מדבר קדמות (מערכת ג' אות ג', דף י"ע) שכתב: גר שנתגייר כקטן שנולד דמי. בחון לשון הזהב שאמר "גר" שנתגייר ולא אמרו גוי שנתגייר, להורות כי זאת לפניו ממעמד הר סיני שקיבלנו התורה שם נמצא נפש הגר הזה הבא אחר זמן רב מאד להתגייר, וכמו שאמרו חז"ל דנפשות הגרים עמדו במעמד הר סיני, ונמצא שמאז הימים נפש זו עמדה ונשאת במעמד הנפלא של הר סיני אלא דאשתהוי אשתיה עד הזמן הזה, ושפיר אמרו גר שנתגייר. עכ"ל. ועיין עוד בספר ניצוצי אור (יבמות מח, דף נו סע"ג). ע"ש. רצ"ע.

ילד שהפכו את מינו קודם גיל המצוות

כמו כן יש לחקור בילד זכר ששינו את מינו לנקבה קודם גיל י"ג שנה, אם חיוב המצוות יחול עליו כבר מהיותו בן י"ב כדן נקבה, ואם יאכל אז ביום הכפורים חייב כרת. והוא הדין לאידך גיסא, בילדה נקבה ששינו את מינה לזכר קודם גיל י"ב שנה, אם חיוב המצוות יחול עליה רק בהיותה בת י"ג כדן זכר.

32. Sefer Dor Tahapuchos
R. Idan Ben Efraim

Which morning beracha – for men or women?

33. Yosef Es Echav
R' Chaim Palagi
1788-1869

וגם אמינו דאיש כזה שחיה אשה תחילה ונתפך לאיש, נ"ל כשאומר ברכת השחר אינו אומר בא"י אמ"ה שלא עשני אשה, משום דכבר נעשית אשה תחילה בבטן אמו והוציאו לאור העולם בצורת אשה. אלא מברך בא"י אמ"ה שהפכנו לאיש. וכשמענו דברי ה"ה אחד מרשומי חכמי אומיר וע"א רב רחובא"י פלפלא חריפא. שרעתו יפה. הרב הכולל סוע"ה כמוה"ר אליה אבועלפאי נר"ו דיבר בקדשו עמ"ש פת. יאמינו מו"ר יצ"ו שאין לי פנאי ויכולת לעיין בדבריו אלה אשר כתב, וז"ל: דבר אליהו מ"ש הרב יד נאמן דיבר מעיקרו הוא דחייב במילה קשה, דאמו ערל זכר מעיקרו כתיב, ערל זכר כתיב, והרי הוא ערל זכר. ומ"ש אדוני' ר"ם נר"ו ראה מאילנות וכתב כ"ש וק"ו, אחר המו"ר לאו כל שכן הוא, וגם אינה ראה דאם היה הדבר כמצאות שנשאה אשה ראייה לילד ושיב נעשית אילנות ובבל זאת פוטרין אותה מנגט ויבוס וחליצת היתה הראיה מובה, לא כן עתה דמעיקרא אילנות ועתה אילנות היא. משא"כ זאת דנהפכה, דנישואין גמורין והקנאה גמורה קנאה דראויה היתה לו וא"כ לא קרב זה אל זה, אלא דלענ"ד יפה שתיקה בעולם הפך ובדבר שאינו מצוי. ויעיין

ה'. גמ'. בא שאלה אחת לפ"י, לשאל ממו"ר יצ"ו, אם צריך גם ברת משה וישראל אם יארע כזאת. והוא בראובן שנשא אשה א' בתולה כאחת בנות ישראל והיה עמה כדרך איש ואשה, ואחר כמה שנים רבות קרה לה מקרה דנשנית מנקבה לזכר בכל מכל כל. מהו הדין לזאת שהיתה נקבה ואשת איש ונעשה זכר וצריך להנשא ולקח אשה אחרת. צריך ראובן זה ליתן גם כריתות שיגרשנה בגט. ברת משה וישראל כיון שהיתה אשתו איש, א"ד אינו צריך ליתן גט כלל כיון שאינה אשה כ"א איש. ואל תתמה על שאלה כזאת שהכל באפשר, "אין כל חדש תחת השמש" כמו שתראה בספר יד נאמן בליקוטיו ד' ס"ב ע"ב שהביא כמה מאורעות כזה, ובכלל כתב שבתולה אחת בזמן שהיו מכניסין אותה לחופה נתהפכה לזכר כיעש"ב.

ספר דור תהפוכות

34. Dor Tahapuchos
R. Idan ben Efraim
Published 2003

סיכום ההלכות

[לתועלת המעיינים מובא כאן סיכום ההלכות מבלי המקורות,
ולהלן מעמוד מג ואילך יובאו ההלכות עם מקורותיהן]

איסורי הניתוחים

- א. ניתוחים לשינוי מין, שהופכים איש לאשה, אסורים בתכלית על פי התורה, וכרוכים בעשייתם כמה איסורים, חלקם אסורים מן התורה וחלקם מדברי חכמים, ואלו הם:
- א) סירוס
- ב) "לא ילבש גבר שמלת אשה"
- ג) חבלה
- ד) הסתכנות
- ה) "לפני עור לא תתן מכשול"

גם ניתוחים לשינוי מין שהופכים אשה לאיש, אסורים בהחלט על פי התורה, וכרוכים בעשייתם כל האיסורים הנזכרים לעיל.

כמו כן, ניתוחים אלו הינם מתועבים ומשוקצים בעיני אלקים ואדם, ועוברים בזה על חילול ה'. יש גם לראות בעשייתם התערבות שלילית בבריאה ושינוי סדרי בראשית. ומלבד כך, אנשים אלה גורמים עוגמת נפש וצער רב למשפחתם, ועוברים בזה על מצות כיבוד אב ואם, ביטול מצות פריה ורבייה, ועוד..... עמוד מג

חיובם במצוות

ב. איש שעבר ניתוחים לשינוי מין והפך עצמו לאשה, יש פוסקים שנראה מדבריהם שקביעת מינו של האדם, לענין החיוב במצוות, תלויה במראהו

לד **דוך** **סיכום הילכות** **תהפוכות**

החיצוני, ולפיכך, הפיכת איש לאשה מקנה לו דינים הלכתיים כאשה, ובכך יחפץ מהמצוות שהיה מחוייב בהן בהיותו איש.
אולם, למעשה, אין ניתוחים לשינוי מין משנים מבחינת ההלכה, ואין צורת הנכחית של האישה כאשה, משנה את חוייב המצוות שהיו מטלים עליו בהיותו איש, כי לענין חיוב המצוות, נשמת האדם עצרת בראתו הראשונה: הם הקובעים, ולפיכך, אין הניתוחים גורמים לשינוי דין ביחס למערכת. וכל שכן לפי מה שהוברר שיצירת האיברים של אנשים אלו אין בה ממש ואיבריהם הינם "מלאכותיים" בלבד, ובראי שאין כאן שינוי מחותני אלא שינוי חיצוני וקוסמטי, ואין דינם משתנה על פי ההלכה.

ובכל זה הוא הדין באשה שעברה ניתוחים לשינוי מין והפכה עצמה לאיש, שדינה כאשה לענין חיוביה במצוות התורה.

ואולם, בעניני הלכה מסוימים אין אנו מתחשבים בצורת בראתו הראשונה של האדם, אלא מתייחסים אליו בהתאם למראהו החיצוני הנכחי. ובגן, באיסור "לא ילבש", טפח וקול באשה ערה, גיטע, יחוד ועוד, משום שאיסורים אלו נובעים מחשש שיבוא האדם לרדי עבירה, ומאחר וביצירתו הנכחית קיים החשש לעבירה ממלא אין להחושב בצורת בראתו הראשונה, בין להקל ובין לחמיר, וכמו שכתבנו להלן (נסעיפס: ה', י"ג, ט"ז, י"ח, כ"ג). יש להתבונן היטב בדבר ולדון על כל מקרה לגופו. עמוד סט

פרטי חיובי המצוות
ג. המורס מן האמור בסעיף הקודם, שאיש שהפך עצמו לאשה, דינו כאיש, חוייב בכל מצוות עשה שהזמן גרמן. ואסור בדקפת הראש, השחתת הזקן, ולהיטמא למתים (אם הוא כהן). וחיוב במצות תלמוד תורה, פריה ורביה. ועוד.

אשה שהפכה עצמה לאיש, דינה כאשה, ופטורה ממצוות עשה שהזמן גרמן, כגון: ציצית, תפילין, קראת-שמע, שופר, סוכה, ארבעת המינים, ספירת העומר, ברכת הלבנה וכיוצא באלו, וממלא אינה יכולה להוציא אנשים ידי חובתם. ומותרת בדקפת הראש, השחתת הזקן, ולהיטמא למתים (אם היא כהנית). כמו כן פטורה ממצוות תלמוד תורה ופריה ורביה, ופטולה לערות. ועוד. עמוד קטו

לה **דוך** **סיכום הילכות** **תהפוכות**

ניתוחים לשינוי מין בחזרה
ד. אדם שהחל בקבלת טיפול הורמונלי על מנת לשנות את גופו מבחינה חיצונית, ועדיין לא חלו שינויים מהותיים באיברי מינו, ויכול לחזור למצבו הקודם באם יפסיק בטיפול ההורמונלי מהמין האחר ויקבל טיפול הורמונלי כפי מינו האמיתי - על פי ההלכה מחוייב לעשות כן.

ובאם חלו שינויים מהותיים באיברי מינו או שכבר בוצעו בו ניתוחים לשינוי האיברים, וממשיך לקבל טיפול הורמונלי מאותו המין, יש לדון אם מחוייב להפסיק הטיפולם בכדי שישתנה מינו בחזרה מבחינה חיצונית (אף על פי שכן יהיה ראוי לפתח). כמו כן יש לדון אם מותר לו לזרות את איבריו החודשים ואם מותר לו לבצע ניתוחים באותו מקום כדי לשנות את מינו בחזרה בשלימות.

ובכל האמור בסעיף זה, הדבר תלוי אם יש בפעולות אלו חשש סכנה נפשית בעתיד (יש להתייחס על כן עם פסיכולוגים שומרי מצוות), וכן אם ישנה סכנה פיזית בניתוחים אלו ולרבות מצב הדפואי של הפמחה באופן אישי, הדובר נתון להכרעתם של גדולי ישראל. עמוד קכא

לבוש וכיסוי ראש
ה. אשה שהפכה עצמה לאיש, יש מי שאומר שצריך אותו האיש להתלבש כאשה, משום שמבחינה הלכתית דינו כאשה, ואם ילבש בגדי איש הרי הוא עובר על איסור "לא יהיה כל גבר על אשה".

אולם, לענין הלכה, הדבר ברור שאיש זה צריך להתלבש כאיש ואין לו להתלבש כאשה, משום שבגד הוא אותו האיש (ולבש כאשה) רגיל בין הנשים, ועלול הדבר להביא לרדי עבירה.

הוא הדין בהו לענין איש שהפך עצמו לאשה, שאשה זו צריכה ללבוש בגדי אשה ולא בגדי איש.

ואשה גרשה או אלמנה שהפכה עצמה לאיש, אינה צריכה לכסות את ראשה. עמוד קכב

בית-כנסת

ג. אשה שהפכה עצמה לאיש, וכעת איש זה מתקרב ליהדות ובה להתפלל בבית-הכנסת, מקומו בבית-הכנסת הוא ביחד עם הגברים. ואיש שהפך עצמו לאשה, צריכה אשה זו לשבת ביחד עם הנשים בעזרת נשים, ומכל מקום הכל כפי ראות עיני המורה..... עמוד קמ

ציצית ותפילין

ד. אשה שהפכה עצמה לאיש, על פי ההלכה איש זה פטור מלהתעטף בציצית ולהניח תפילין, משום שמעיקר בריאתו הוא אשה הפטורה מצוות אלו, וכפי שנתבאר לעיל בסעיף ב'. אולם אם הוא מתקרב ליהדות ורצה להתעטף בציצית ולהניח תפילין, הרשות בידי לעשות כן, אך בתנאי שלא יברך עליהן.

ואיש שהפך עצמו לאשה, על פי ההלכה אשה זו חייבת להתעטף בציצית ולהניח תפילין, ואולם תעשה כן אך ורק בביתה ולא בבית הכנסת (ועדת נשים, משום שעלול לצאת מכך משול כאחרים יראו אותה מתעטפת בציצית ומניחה תפילין, והם אינם יודעים שמעמדה ההלכתי מחייב זאת..... עמוד קמט

ברכות השחר

ה. איש שהפך עצמו לאשה, אף על פי שצורתו הנוכחית היא כשל אשה, צריך לברך בברכות השחר: "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם, שלא עשני אשה", כדן אש.

ואשה שהפכה עצמה לאיש, אף על פי שצורתה הנוכחית היא כשל איש, אומרת: "ברוך שעשני כרצונך, בלי שם ומלכות, כדן אשה".

עמוד קנז

ברכת משנה הבריות

ו. אדם שהפך את מינו למין האחר, אין לברך עליו ברכת "משנה הבריות", ואפילו בלא שם ומלכות..... עמוד קסא

צירוף למנין

ז. אשה שהפכה עצמה לאיש, אף על פי שכתבנו בסעיף ג שאם אורו איש

מתקרב ליהדות יכול הוא לבוא לבית-הכנסת ולשבת יחד עם הגברים, מכל מקום אין לצרף אותו למנין לאמירת דברים שבקדושה, משום שדיע כאשה.

ואיש שהפך עצמו לאשה, אף על פי שהיה מקום להתייר לצרף אשה זו למנין הואיל ומעיקרה היא איש, אולם, לענין הלכה, הדבר ברור שאין להתייר לצרפה למנין, ואף אין להרשות לה להכנס למקום הגברים בבית-הכנסת מטעמי צניעות..... עמוד קסב

שליח ציבור

יא. אשה שהפכה עצמה לאיש, איש זה אסור בתכלית לשמש כשליח ציבור ואפילו באופן חד-פעמי, שהואיל הדין כאשה אינו מוציא את הרבים ידי חובתם..... עמוד קסג

עליה לספר תורה

יב. אשה שהפכה עצמה לאיש, ואיש זה מתקרב ליהדות ובה להתפלל בבית-הכנסת, מותר להעלותו לספר תורה, הכול כפי ראות עיני המורה. אולם, איש שהפך עצמו לאשה הדבר ברור שאין להעלות אשה זו לספר תורה אף שמתחילת בריאתה היתה איש..... עמוד קסז

אמירת קדיש

יג. אשה שהפכה עצמה לאיש, ואיש זה בא לבית-הכנסת לומר קדיש על קרוביו שנפטרו, מותר לענות אחריו "אמן", אולם כל זה דוקא בקדישים שאומרים בתפילות לפני "עלתי לשבח", שהם נקראים "קדיש יתום" ונאמרים לעילוי נשמת הנפטר. אך בשאר קדישים שבתפילות שחרית (והיינו, קדיש שקדם "זחור" וקדם אמירת "פישום הקטורת"), אין להתייר לאיש זה לאומרם אם הוא אומר קדיש יחודי בבית-הכנסת, אלא צריך שאחד מהציבור יאמר עמו את הקדיש. ואף באמירת "קדיש יתום", בנן שאחד מהציבור יאמר עמו יחד את הקדיש.

ואיש שהפך עצמו לאשה, אין להתייר לאשה זו לומר קדיש בין בבית הכנסת מעזרת נשים ובין בבית..... עמוד קסד

לח

דור

סיכום ההלכות

תהפוכות

צירוף לזימון
 יד. שני אנשים שאכלו פת, אינם יכולים לצרף עמדם לזימון איש שהפך עצמו לאשה. אך נראה שיכולים לצרף עמדם אשה שהפכה עצמה לאיש, אולם אין לצרף איש זה לזימון בעשרה בשם ה'.

ושלושה אנשים או עשרה שאכלו פת ונתחייבו בזימון, יכול להצטרף אליהם לזימון איש שהפך עצמו לאשה או אשה שהפכה עצמה לאיש, ולצאת יחד חובה בזימון של האנשים..... עמוד קטא

ברית מילה
 טו. אשה שהפכה עצמה לאיש, אין איש זה חייב במצות ברית מילה. ואם מלים אורנו, אין לברך על המילה, ואין למול ביום השבת; ואף לא בימי חמשי וששי, בכדי שלא יצטרכו לחלל עליו את השבת

עמוד קעג

טפח וקול באשה ערוה
 טז. איש שדופך עצמו לאשה, אסור לקרוא קריאת-שמע ולומר דברים שבקדושה כנגד טפח מגולה בגופה של אשה זו, שאף על פי שאשה זו הייתה מעיקרה איש, אולם, לענין דין טפח באשה ערוה, כל שבמצאות האדם בא לדיד הרהור, הרי זה בכלל האיסור.

הוא הדין בזה גם לענין "קול באשה ערוה", שאיש שהפך עצמו לאשה אסור לאיש לשמוע את קול שירונה של אשה זו, אם הוא מכיר אותה.

ואשה שהפכה עצמה לאיש, אין איסור לקרוא קריאת-שמע ולומר דברים שבקדושה כנגד טפח מגולה של איש זה, וכן אין איסור לשמוע את קול שירתו, משום שהעיקר בזה הוא מראונו החיצוני הנכחה, שאינו מבאי לדיד הרהור..... עמוד קעו

נגיעה ולחיצת יד
 יז. אשה שהפכה עצמה לאיש, מותר לאיש לגעת ולחזק את ידו של איש זה, אך אסור בתכלית לאשה לגעת בו.

ואיש שהפך עצמו לאשה, מותר לאשה לגעת ולחזק את ידה של אשה זו, אך אסור בתכלית לאיש לגעת בה..... עמוד קעט

דור

סיכום ההלכות

תהפוכות

לט

יחוד
 יח. אשה שהפכה עצמה לאיש, אין לאשה להתנייח עם איש זה, אף על פי שמעיקרו הוא אשה, משום שבצורתו הנוכחית כאיש, יש חשש שהיחוד יביא לדיד עבירה. אך מותר לאיש להתנייח עם איש זה, הואיל ואין לחוש שיבואו לדיד עבירה.

ואיש שהפך עצמו לאשה, אין לאיש להתנייח עם אשה זו, אך אשה מותרת להתנייח עמה..... עמוד קצ

נשואין
 יט. אשה שהפכה עצמה לאיש, איש זה אסור לישא אשה; וכן איש שהפך עצמו לאשה, אסורה אשה זו להינשא לאיש, משום שנישואיהם כרוכים בכמה איסורים חמורים (איסורים אלו שייכים גם אם לא עשו חופה וקידושין). ואף אם עשו קידושין, אין הקידושין חלים. ובענין איש שהפך עצמו לאשה וקידש אשה, אם חלים הקידושין, ראה במקורות..... עמוד רד

גט
 כ. איש ואשה נשואים, אשר הבעל הפך את עצמו בניתיחים לאשה, יש מי שנסתפק אם האשה מותרת להינשא לאדם אחר מבלי שתקבל גט מבעלה שהפך עצמו לאשה.

אולם, לענין הלכה, הדבר ברור שאשטו היא אשת איש ואסורה להתחתן עם אדם אחר, עד אשר תקבל גט מבעלה שהפך עצמו לאשה.
 ואיש ואשה נשואים, אשר האשה הפכה את עצמה בניתיחים לאיש, לכתחילה לא ישא הבעל אשה אחרת עד אשר יתן לאותה "אשה" גט. אולם, אם ממאנת היא לקבל גט כאומרה כי היא איש לכל דבר, מצדה רבה שישא אשה אחרת עליה ללא גט, ומאת ה' ישא ברכה. ונראה שאף אינו צריך להשליש לה גט בבית-דין..... עמוד רכה

עדות
 כא. אשה שהפכה עצמה לאיש, דינה כאשה הפסולה לעדות בדיני ממונות ודבר שבערה, מלבד בעניני איסור אשר בהם אף האשה נאמנת, וכן

35. R. Chananía Yom Tov

Lipa Teitelbaum

Ha'Maor '97

בשאר אופנים שהתירו חכמים להסתמך על עדות אשה. וכל זאת בתנאי שעל פי ההלכה היא כשרה לכך מצד מעשיה. עמוד רמו

חיובי ממון

כב. איש שהפך עצמו לאשה, וכן אשה שהפכה עצמה לאיש, כל חיובי ממון שהיו מוטלים עליהם קודם שהחליפו את מינם, חלים ותקפים עליהם גם עתה. עמוד רמו

ירושה

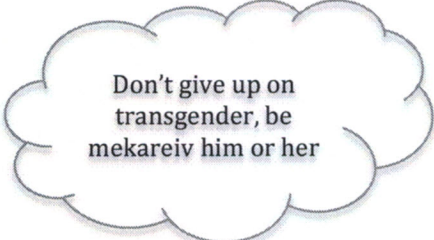
כג. איש שהפך עצמו לאשה, נראה שעל פי ההלכה יש לו דין ירושה, אך אשה שהפכה עצמה לאיש, פשוט הדבר שאינה יורשת במקום שיש בנים. עמוד רמו

טהרה לאחר הפטירה

כד. איש שהפך עצמו לאשה, ונפטרה אשה זו, טהרתה לאחר הפטירה צריכה להעשות אך ורק על ידי נשים. ואשה שהפכה עצמה לאיש, ונפטרה אשה זו, טהרתה לאחר הפטירה צריכה להעשות לכתחילה על ידי גברים. עמוד רמו

קבורה

כה. איש שהפך עצמו לאשה, מקום קבורת אשה זו הוא ליד איש, ואשה שהפכה עצמה לאיש, מקום קבורת איש זה הוא ליד אשה. עמוד רמו

36. Shut V'shav U'Refei
R. Raphael Eifris

שאלה

נשאלתי מה קק"א הלכה למעשה אם מותר לקבל בחור חצר בקהילתנו מי שעבר נישוח על אברי המין שלו. האיש הזה היה זכר מלידתו בודאות לפי מצנה האגריס החילוניים והפנימיים, אבל עקב מחלה שגיונית החליט לשנות את מינו. הכירורגים כאן מציעים נישוח כזה ולא מחבישים מזה, ומפרסמים את הנלחמת צעיתומים ר"ל. האיש הזה עבר הנישוח לפני כשמיס-עשרה שנה ונהפך לאשה מזד האגריס החילוניים, ואח"כ נשא איש קטולי צערבאומיהס ר"ל. לפני כמה שנים מה האיש הקטולי, ועכשיו חזר האיש בחשובה ואוכל כשר ושומר שבת, והוא עכשיו בגיל חמישים ושלוש. האיש הזה בא לקהילתנו ודיברתי איתו ומקולו לא ניכר אם הוא איש או אשה (היינו שקולו עכשיו ממוצע בין איש לאשה). מזד אכריו החילוניים הוא נראה כאשה ומחלש כאשה, אבל לי - משום שנודעה לי ההיסטוריה שלו - היה מוכר שהיה לפני זה איש.

ואמנם ידידי השואל הרב טאנענבוים ג"י, אמר לי ג"כ בע"פ, שבנד"ו הורפאים עושים מעשיהם זה כמה שנים וגם בהצלחה וגם יהודים נתפסים בחלאה זו ואין בידינו לעכב וע"כ נפשו כשאלתו, אם לאחר זמן יבואו מתנהפכים הללו לפנינו בחרטה על מעשיהם, מה יהיה משפט הרב, האם ידחנו לחרפות באמת הבגין וזכריו עליו ברבים, לכל יתערב וכל יבוא בקהל, שלא יתפרש שאנחנו מקרבים לבעלי תועבה זה או נימא אין דבר העומד בפני התשובה, והן אנחנו מקרבים בעלי תשובה גם בעבירות חמורות ר"ל, ולא מתפרש כמראה פנים לבעלי עבירה, אבל כך היא דרכה של תורה, וע"כ גם בזה נחפש דרכים לקרבת לעבודת שמים, ולהורות להם המצות שהוא או היא חייבים בהן.

והנה יש לדון כאן משני פנים, בעצם עבריינותם, המעשה המתועב, זפריקת עול מחיוב הרבה מצוות, ובפרט מזכר לנקבה, אולם הצד הזה הוא ענין הנוגע לחייהם כשלעצמם, וביותר יש לדון ביחסם לבני ביתם, אישות, בעלות זכו, ובפרט יחסם לכל עניני ציבור וקהל.

ולענין מצד עבריינותם אינם גרועים ממומר ומנושא נשים בעבירה, דהיא דליכא קנסא, כתב המג"א בסי' קכ"ח ס"ק ג"ד דכשרים לנש"ב, ועיי"ש ובה"ט שם ס"ק ס"ו בשם הרמב"ם, דבעל עבירה אפילו לא עשה תשובה אין לפסלו מנש"ב, דאין אומרים לרשע הוסף רשע והמנע מן המצות, וכן עיי"ש לעיל סעיף ל"ה, בכהן שהרג את הנפש בדעת הרמ"א, דיש להקל על בעלי תשובה שלא לגעול דלת בפניהם והכי נהוג דלא גרע ממומר ועיי"ש, וכן בחולין ה' מומר לערלות אי מותר לשחוט ועיי"ש, ועיי' מג"א סי' ג"ג סק"ח דיכול להיות ש"צ קבוע אפילו המיר ושב וכו'.

עכ"פ מצד עבריינותו יש מקום לקרבו לעבודת שמים, מיהו יש לעיין בעצם חיובו במצות של איש שנתהפך לאשה מצד מעשהו המתועב, ואי אזלינן בתר תחילת כריאתו, ודיננו לי' כאיש, נפיק מיני' חורבה בכמה ענינים, דסוכ"ס הרי נתהפך והוא אשה, ואי אזלינן בתר השתא, באשה שנתהפכה לאיש, צ"ע מאי הביא ליד חיוב מצות שהאיש חייב בהן, ומכל שכן את הראשון ליד פטור.

ומאיך גיסא אין להתעלם שיצירות כאלו סוכ"ס יכנסו ר"ל במחוגו ובבתי כנסיות שלנו ללא שאלת פינו והסכמתנו, וכמו תערובת הגולדים מתהורעה המתועבת, הבאים בקהל ר"ל, ואין איש יודע מקור מחצבתם, ועל כל פנים עלינו לדעת איך להתייחס אליהם וכמובן.

37. Sheilas Ya'avetz 1:171
R' Yaakov Emden
1697-1776

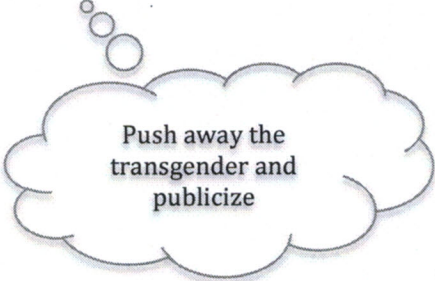
כי על פי חוראה זו קראו לו שם זכר, הלבישוהו בגדי זכר, והרי הוא עובר בכל יום על לאו דאורייתא ד"לא יהיה כלי גבר על אשה". ועוד יותר קשה, שיבואו לטהרו באודם, ונמצא מכשיל לעצמו ולאחרים באיסור כרת, ח"ו; ויבוא להתייחד עם האנשים.

ואין לומר שזו חששה רחוקה (לפי שכבר יודעו הכל שיצא עליו קול שם זכר, גם בגדיו הן עדין, ולא נחשדו ישראל על הזכר) - אמרתי שזה חבל: כי הוא בעצמו יודע שאינו זכר, ויבוא להתאוות לזכר לבקש תפקידו, והוא לא ידע מאומה מאיסורין חללו, ולא הודיעוהו ולא למדוהו לזהר מתן, ויחשוב שהוא ברייה בפני עצמה, שאין לו שייכות בדברים חללו, מאחר שהוציאוהו מכלל אשה ונקבה. ועד זכר ואיש לא בא במחשבתו ולא עלה על לבו, כי החעדר כרוך בעקבו.

עוד הוא עלול למכשלות ותקלות גדולות, כי יכשירוהו לעדות לחוציא ממון על פיו, או יקום לשבועה. וכן אתה אומר שזוקק ליבום. ולא זו בלבד שיוכל לעגן אשת איש בתנם, אחר שיגדיל ולא יעלה על לב שיש בו איזה ספק (מאחר שנהגו עמו כל מנהג זכר שלם), אלא שיש לחוש עוד שיפטור יבמה במקום אחין, ח"ו.

לכן בהכרח צריך לחודיעו ולפרסמו בשמו (הלא הוא יוסף בר קלמן, מבני ק"ק אלטונא, וטוב הי"ל לקראו לא יוסף) כדי לחסיר מכשול מדרך הרבים, כי כל ישראל זה בזה ערבים. ומצדיקי הרבים יחירו כזוהר הרקיע וככוכבים יהיו כטל, וירבו שנים טובים כרביבים.

ותו נפק מנה חורבא, לכי גדיל אתי לנסובי איתתא, מכיון דחזו ליה מיכסי ואזיל גלימא ופריס סודרא ארישיה כדכורא - והוא ודאי נישא ולא נושא, שדינו לכל דרכיו כנקבה גמורה. ואין אתנו יודע על מה עשה ככה, ח' יאיר עניינו באור תורתו לכו ונלכה, המתחנן בנפש נמוכה - יעב"ץ ס"ט.

38. Yeshayahu 55

³ Let not the foreigner, who has joined himself to HASHEM, speak, saying, 'HASHEM will utterly separate me from His people'; and let not the barren one say, 'Behold I am a shriveled tree.' ⁴ For thus said HASHEM to the barren ones who observe My Sabbaths and choose what I desire, and grasp My covenant tightly: ⁵ In My house and within My walls I will give them a place of honor and renown, which is better than sons and daughters; eternal

וקיבלתי תשובות מכתם גדולי הוראה בענין הנ"ל וכולם פה אחד ענו ואמרו:

א' שהניחות לא שיהי מעמדו וזהו האיש ונדר"ד נשאר זכר כמו שגולד.

ב' אסור לו להחתן לא עם איש משום ואת זכר לא תשכב משכבי אשה, ולא עם אשה משום אסור פלוג דכה וכרות שפכה.

ג' אין להרשות לו להכנס בניה"כ אם הוא מלובש כאשה, לא בעזרת נשים דנשאר איש וגם לא בחלק האנשים דנראה כאשה. החולה הנ"ל צריך להתלבש כאיש (ובגורו העכשווית צריך ג"כ להתעטף כדי שלא יראו הדדים שלו) ורק אח"כ אפשר להרשות לו להכנס לחלק הגברים.

אח"כ שאלתי אם פי הגדל"י וולדינגר שליט"א בעמח"ס צן אליעזר שאמר לי שמ"מ צריך לקרצו ליהדות בכל מה דאפשר

קינור:

- איש שנהפך לאשה ע"י ניתוח נשאר איש להלכה,
- איסור חמור לשנות את מינו (משום סירוס),
- אסור לו להחתן עם איש משום משכב זכור ולא עם אשה משום אסור פלוג דכה וכרות שפכה,
- אם ואין להרשות לו להכנס בניה"כ ע"י כפיס. והדבר צריך הכרעה הגדולים.

הק' רפאל אייפרס

הַסְרִים הֵן אֵינִי עַץ יָבֵשׁ: כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה לְסָרִיסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת־שַׁבְּתוֹתַי וּבָחָרוּ בְּאֲשֶׁר חִפְצֹתַי וּמְחֻזְקִים בְּבְרִיתִי: וְנָתַתִּי לָהֶם בְּבִיתִי וּבְחֻמּוֹתַי יָד וְשֵׁם טוֹב מִבְּנִים וּמִבְּנוֹת שֵׁם עוֹלָם אֶתֶן־לָו אֲשֶׁר לֹא יִכְרַת: וּבְנֵי הַנְּכָר הַגְּלוּיִם עַל־יְהוָה לְשָׂרְתוּ וּלְאָהֲבָה אֶת־שֵׁם יְהוָה לְהִיוֹת לָו לְעֹבְדִים בְּלִשְׁמֵר שַׁבַּת מְחֻלָּלוֹ וּמְחֻזְקִים בְּבְרִיתִי: וְהִבִּיאֹתִים אֶל־הַר קְדְשִׁי וְשִׁמְחֹתִים בְּבֵית תְּפִלָּתִי עוֹלְתֵיהֶם